

IN MEMORIAM

ЗОРАН МАНЕВИЋ (1937–2019)

АЛЕКСАНДАР КАДИЈЕВИЋ

После дуге и тешке болести, 4. априла 2019. напустио нас је архитекта Зоран Маневић, доктор наука и истакнути истраживач новијег српског градитељства. Одрастао је у српској породици из Македоније, која се у Србију преселила после Другог светског рата. Дипломирао је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду 1961. године. Магистрирао је 1967, а докторирао 1979. године на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета с темом *Појава модерне архитектуре у Србији*, код ментора проф. Војислава Кораћа. Од 1963. до 1970. био је запослен у Институту за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС), од 1970. до 1990. у Градском заводу за заштиту споменика културе Београда. Током 1990–1995. радио је у Институту за историју уметности Филозофског факултета, затим поново у ИАУС (1995–2000). Оснивач је Салона архитектуре (1974), као и Клуба архитеката (1997), који 2010. прераста у Асоцијацију српских архитеката.

Као историограф, конзерватор, критичар, публициста и утемељивач значајних стручних манифестација и удружења, Маневић је оставио дубок траг у националној градитељској култури. Деценијама је предњачио по идејама, иницијативама и научним доприносима, дајући пример ге-

нерацијама колега и настављача. У баштину нам је оставио више књига, каталога изложби, зборника, лексикографских издања и часописа које је уређивао, као и око хиљаду чланака, колумни, саопштења, прилога и енциклопедијских јединица. Сарађивао је с водећим националним научним часописима – *Зборник Мајице српске за ликовне уметности*, *Саопштења ИАУС*, *Годишњак рада Београда*, *Архитектура и урбанизам*, *Техника*, *Урбанизам Београда* и *Изградња*, али и са утицајним стручним гласилима – *Уметност*, *ИТ Новине*, *Форум*, *Комуникација*, *Архитектура*, љубљанска *Sinteza*, загребачки *Čovjek i prostor* и др.

Маневић је историографски проучавао архитектуру Србије од краја XVIII до почетка XXI века, ослањајући се на изворе сакупљене на терену, у институционалним и приватним збиркама. Нагласак је ставио на плодно међуратно раздобље националне и југословенске градитељске културе, које је темељито осветлио и у оквиру поменуте докторске дисертације. Резултате је излагао у форми синтетских, прегледних и монографских радова, као и лексикографских јединица, који су и по тематици и по садржају умногоме били пионирски.

Међу Маневићевим синтетским студијама издвајају се антологијски каталог ретроспективне изложбе *Српска архитектура 1900–1970*, одржане 1972. у београдском Музеју савремене уметности, затим студија *Српска архитектура XX века* (1986) и исцрпни *Лексикон српских архитеката* (из 1999, објављен 2008. у допуњеном издању као *Лексикон неимара*). Међу прегледним чланцима истичу се огледи *Променљиви идеали српских архитеката у 19. веку*, *Пионери модерне архитектуре Београда*, *Јучерашње традицијско*, *Од социјализма до ауторске архитектуре*, *Архитектура и политика 1937–1941.* и *Art deco and national tendencies in Serbian architecture*, а међу компаративним студијама каталог изложбе *Романтична архитектура* (1990). Од утицајних расправа нарочито су значајне *Сукоб између индивидуалне и колективне у српском црквеном традицијском новејој доба*, *Једна полемика из*

1904. године и Архитектура између бизниса и културе.

Портрете знаменитих архитеката публиковао је у форми посебних монографија или чланака, незаобилазних за вредновање њихових стваралачких каријера. Међу огледима о водећим међуратним градитељима истичу се чланци о Драгиши Брашовану, Браниславу Којићу, Јану Дубовом, Миладину Прљевићу, браћи Крстић, Душану Бабићу, Милутину Борисављевићу, Миру Коруповићу, Богдану Несторовићу, Браниславу Маринковићу, Николи Добровићу, као и монографски каталози *Михајло Митровић: изложба архитектуре* (1971) и *Архитект Милан Злокочић* (1989).

Послератно и савремено архитектонско стваралаштво Маневић је представио у исцрпним монографијама о Александру Ђокићу, Стојану Максимовићу, Александру Радојевићу и Марију Јобсту, као и у публикацијама о добитницима велике награде Савеза архитеката Србије – Браниславу Којићу, Петру и Бранку Крстићу, Александру Дероку, Јану Дубовом, Бранку Максимовићу, Милораду Пантовићу, Станку Мандићу, Ми-

лици Штерић, Милораду Мацури, Алексеју Бркићу, Угљеши Богуновићу, Урошу Мартиновићу, Михајлу Митровићу, Богдану Богдановићу, Ивану Антићу, Предрагу Цагићу и Александру Кекковићу. Упоредо с научноистраживачким радом писао је дневне критике, хронике и полемике, коментаришући актуелне догађаје у струци.

Подстакнут доприносима малобројних претходника (Николе и Богдана Несторовића, Оливера Минића, Јована Крунића и Братислава Стојановића), архитекта Маневић је у свом времену, уз Дивну Ђурић Замоло, Жељка Шкаламеру и Миодрага Јовановића, методолошки утемељио историографију новије српске архитектуре. Успоставио је иницијалне периодизације, атрибуције, стилске класификације и карактеризације, које су деценијама одређивале ток историографских истраживања. За собом је оставио више десетина настављача, историчара уметности и архитеката са којима је радио и које је увео у свет истраживачког рада. Увек их је подсећао на значај архивских извора, као и грађе из породичних заоставштина српских неимара, али и потребу одржавања сталних контаката са савременим

пројектантима да би лакше разумели каријере некадашњих.

Као рецензент научних радова и члан универзитетских комисија, Зоран Маневић је деценијама доприносио унапређењу истраживачког рада, док је као сарадник стручних гласила потцртавао потребу за ефикаснијим организовањем домаћих архитеката и јачањем њихових институција. Остаће упамћен не само по многобројним учинцима, предлозима и апелима већ и као неуморни сакупљач богате техничке, мемоарске, хемеротечке и фотографске документације о историји новијег српског градитељства, због чега би она у прилагођеном облику требало да се систематизује као посебан научни легат. Уз то, и објављивањем Маневићеве комплетне библиографије, која садржи велики број подстицајних јединица, додатно би се популарисао његов плодан публицистички рад.

Проф. др Александар Ђ. Кадијевић,
историчар уметности
Филозофски факултет, Београд
aleksandarkadije@sbb.rs